

Valentí Puig: «El nacionalisme ha d'assumir que aquesta és una societat bilingüe»

L'escriptor publica "Casa dividida", un dietari on passa revista al 2022 amb mirada crítica: "En aquests moments, la societat catalana no sap què vol"

Valentí Puig | Adrià Costa Rifà

Valentí Puig (Palma, 1949) va començar a publicar prosa amb un dietari, *Bosc endins*. La seva creació literària comprèn tots els gèneres, però ara torna amb un altre dietari, **Casa dividida** (Proa), que travessa l'any 2022 amb la visió irònica del mallorquí. Per les seves pàgines passa la **guerra d'Ucraïna** i el desconcert per la crisi, la trencadissa al PP i les reflexions més personals, enmig dels entrebancs de salut i les referències familiars.

L'escriptor ofereix al lector, amb **prosa precisa**, de gran escriptor, una mirada molt íntima, amb moments àcids, d'altres de comprensius, sobre la naturalesa humana. Valentí Puig mostra un **conservadorisme** amarat per la ironia i que fuig de la desesperança, aliè a les guerres culturals. Hi conversem a la seva casa de **Centelles**, on es va traslladar fa tres anys i des d'on, mirant el Puigsagordi, preveu una època que admet que no li agrada.

- **Va començar l'any 2022 a l'Hospital de Vic. En primer lloc, com es troba?**

- Bé. S'ha de confiar en els metges. Es parla molt d'una certa crisi de la sanitat pública, però crec que hi ha bons metges en aquest país. Notes que hi ha metges que fan el que han volgut fer sempre i n'estan contents. Jo vaig estar ingressat els darrers temps del Covid i era molt dramàtic, els últims dies del 2021, i a urgències era una cosa? La feina de metges i infermeres va ser important. Em van extreure la vesícula i estic bé. Tinc 73 anys. Tampoc és que m'hagi cuidat molt a la vida.

- I ara viu a Centelles.

- Fa tres anys vam marxar de Barcelona i la vida ens ha canviat una mica. Caminar, una mica de jardí, he après a distingir una merla d'un puput, donem alguna volta pel Montseny, al Puigsagordi. Al Montseny acabes de comprendre moltes coses de Joan Maragall. És la Catalunya real, que en aquest moment crec que està en un impàs, en tots els sentits, com a societat.

"A la dreta espanyola li falta un canvi de llenguatge"

- I això?

- Per factors molt diversos, com la immigració, el procés i una certa pèrdua de confiança de la societat catalana en ella mateixa.

- **Casa dividida, el títol del seu llibre, és el resum del seu diagnòstic del 2022?**

- No és un títol original. Hi ha un famós discurs del Lincoln que parla dels Estats Units com d'una casa dividida. I als Evangelis, Lluç i Mateu parlen dels perills d'una casa dividida. Es parla molt de polarització, però aquest terme de politologia no m'agrada. Crec que casa dividida és més clar perquè es refereix a la divisió familiar, territorial, no dic que hi hagi fractura a la Unió Europea, però s'ha vist una discrepància manifesta que s'ha vist en el tema d'Ucraïna, els EUA són un paradigma de casa dividida a conseqüència dels anys de Donald Trump. I el món també perquè la guerra d'Ucraïna ha marcat una divisòria entre països als quals els importa i països que no. Ha passat a totes les guerres.

"Casa dividida" és el darrer dietari de Valentí Puig. Foto: Adrià Costa Rifà

- Fa moltes referències en el llibre a la política internacional.

- Una cosa simptomàtica que passa ara és que els dos grans enemics que hi ha a l'Orient Mitjà, l'Iran i l'Àrabia Saudita, s'aproximen. Qui ha aconseguit l'aproximació? La Xina. És un canvi impressionant i a vegades no ens adonem d'aquestes coses. Només faltaria que fos la Xina la que forçés una mediació entre Rússia i Ucraïna. De fet, Turquia ja va regular la qüestió del blat. La Unió Europea no té un pes geopolític.

- El dietari és molt polític.

- Ho pot semblar, sí. Home, passaven moltes coses.

"La dreta era millor fa cent anys que ara, amb personatges com Maura o Cambó"

- Presenta l'any passat com a molt definitori per desmentir allò de la fi de la història.

- Sí. La caiguda del Mur ens ho va fer creure, amb aquell llibre de Francis Fukuyama, que intel·lectualment és potent. Però després van venir moltes coses: les Torres Bessones, que la Xina s'hagi disparat tant. I després la Covid. Aquesta dècada serà molt significativa de cara al futur. Després, parlant de les divisions, també hi ha una divisió entre l'esquerra possible i l'esquerra impossible, entre el feminisme i l'ultrafeminisme. I a la dreta també s'ha donat. No pots comparar Ronald Reagan amb Donald Trump.

- Afirmar en un moment del dietari que el centredreta europeu necessita noves idees i articulació. Ho escriu al gener, abans de la crisi que s'endurà Pablo Casado. Com veu la dreta espanyola? Què li sembla el lideratge d'Alberto Núñez Feijóo?

- Crec que Feijóo encara és una incògnita. Encara no s'ha centrat en Catalunya i no sabem què pensa fer quan aquí té un espai possible, com una part dels exvotants de Ciutadans. Crec que Feijóo és un home que està buscant una manera de canviar el llenguatge, però la feblesa de no tenir escó l'afecta molt. Haver de concentrar el debat al Senat no li ha anat gens bé. Ara està marcant distàncies amb Vox, que és bo, i en alguna votació s'ha vist, com en la reforma del "només sí és sí". Però amb un sector del govern que és comunista, Podem i tot això, no és el mateix que enfrontar-se a la socialdemocràcia. Feijóo encara no ha pres les mesures a Sánchez. Té condicions per fer-ho? No ho sé. Escric en el llibre que José Manuel Romay Beccaría em va explicar com ell i Rajoy havien preparat Feijóo per succeir Fraga sense que aquest ho sabés. Ha dirigit Correus i l'Insalud i guanyat eleccions a Galícia, però el marc no és el mateix. I crec que no acaba de tenir un bon equip.

- Com és que hi ha pocs conservadors, liberals o democristians a l'europea en els rengles de la dreta espanyola?

- La dreta era més bona fa cent anys que ara. Hi havia un Cánovas del Castillo, un Cambó, un Maura. És molt curiós.

Valentí Puig a la seva casa de Centelles. Foto: Adrià Costa Rifà

- Sembla que la dreta espanyola encara no ha agafat la via de tren europea.

- El PP no és un bloc absolut. Però crec que la política exterior i europea del PP ha estat millor que la del PSOE. I això que durant la Transició el PSOE tenia l'ajuda de l'SPD alemany. Per això van acabar abandonant el marxisme. I d'una dreta postfranquista, la dreta europea no se'n refiava. Això li he sentit dir a Adolfo Suárez.

- Però creu que al PP encara li falta una passada per Europa?

- Jo crec que al PP li falta una passada per un canvi de llenguatge. Renovar el llenguatge. Que és el mateix que hauria de fer el sobiranisme.

"No fa falta un Teatre Nacional, simplement calen les ganes de fer bon teatre"

- Es mostra molt dur amb el procés. Diu que el nacionalisme català volia crear una cultura nacional i s'ha quedat en una cultura precomarcal.

- Això no és fruit del sobiranisme, ja ve d'abans. Jo sempre he defensat una cosa que ara sembla impossible: que hi hagués una coordinació entre el centredreta català i l'espanyol. Els Pactes de Majestic van ser una possibilitat.

- En un moment del dietari, diu que Catalunya és una incògnita sense misteri. Què vol dir amb això?

- Que no sabem què passarà, però sabem perquè passarà.

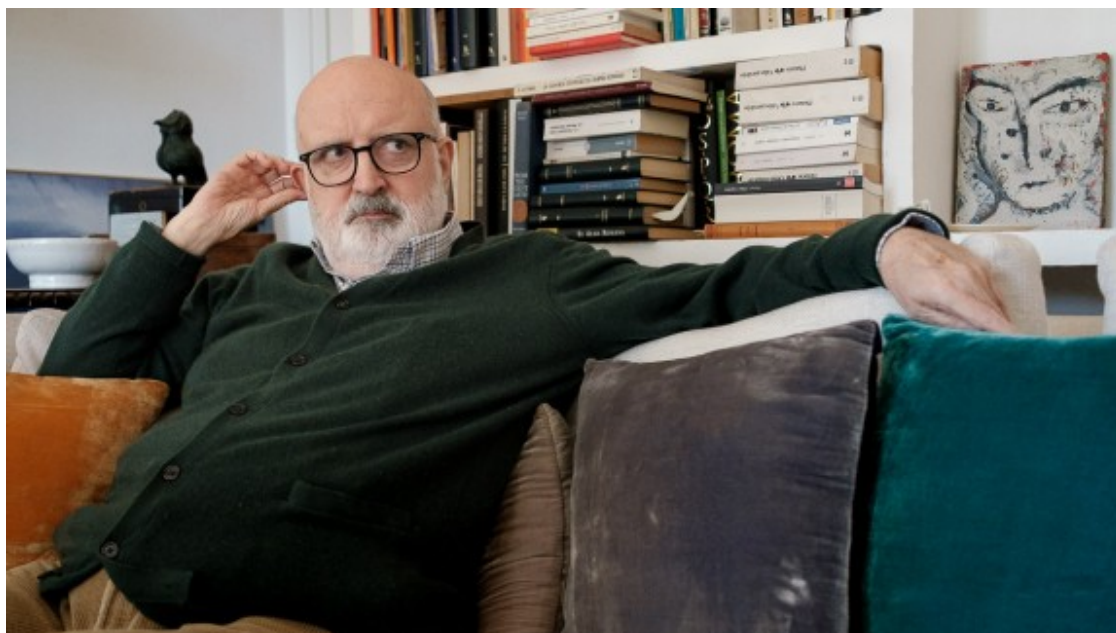
- Digui, digui.

- No, ja està.

"Defenso una cosa que ara sembla impossible: una coordinació entre el centredreta català i l'espanyol. Els Pactes de Majestic van ser una possibilitat"

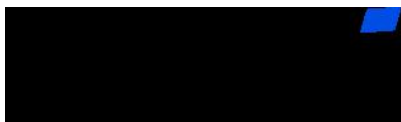
- Què considera que ha mostrat el procés?

- Una classe política amb poc horitzó i un món intel·lectual que s'ha autoempetitit. Portem molts anys sense un Vicens Vives i figures això. Aquest buit, a la seva manera, l'omplia Jordi Pujol. Per tornar a la pregunta sobre la cultura nacional, el problema de Pujol amb la cultura és que va fer una política massa intervencionista. I va optar per la quantitat i no per la qualitat. Avui dia, una cultura ha de ser qualitat. Perquè ha de competir. S'obtenia subvenció per tot, es publicaven tots els llibres, tots els teatres eren nacionals. I això no ha donat resultat. Un dels moments en què el teatre a Europa evoluciona és gràcies al teatre irlandès. És Yeats, el món de l'escena a Dublín. Hi ha un petit teatre, el Bay Theater, fundat per una mecenes. I encara ara hi ha molts bons autors teatrals. No fa falta un Teatre Nacional, simplement les ganes de fer bon teatre. S'ha de ser més exigent i posar el llistó més alt. A la seva manera, Pujol creia en les elits, però només si eren seves. Si no eren seves però no ho deien, ja li anava bé.

Valentí Puig: "A Prat el trobo admirable pel que va fer, no pel que va escriure". Foto: Adrià Costa Rifà

- Elogia Prat de la Riba. Però ell era un nacionalista.

- El trobo admirable pel que va fer, no pel que va escriure. Era el pragmatisme pur. El Prat de la Ribera que fa la Mancomunitat, que posa telèfons als pobles. A la carretera que surt d'aquí anant a Sant Feliu de Codines, es veuen edificis escolars que encara són herència de Prat de la Ribera. Aprofitant la reforma de l'administració local de Maura va crear la Mancomunitat. Va ser el moment de l'Institut d'Estudis Catalans, de la Biblioteca de Catalunya, d'Eugeni D'Ors, de Pijoan. Home! I amb els pressupostos de quatre diputacions.

- **En el dietari hi ha moltes crítiques a Pedro Sánchez. Critica molt l'emocionalitat en la política, però alguns atacs semblen emocionals també. Demonitza el personatge.**

- No, demonitzar no.

"Pensava que els partits a Barcelona entrarien en una línia més creativa. Trias està amortitzat"

- **Li diu que "no té densitat ni sentit històric". Però això no ho comparteix amb molts altres polítics, com Casado, a qui també cita?**

- Però està governant, eh. De Pablo Casado dic que és un home que té els valors de la classe mitjana. El defecte de Casado és que és tot el contrari de Sánchez, que és un *killer*. Casado va mantenir un equip que era la cosa més desguitarrada del món. Per mi, Sánchez és el pitjor governant des de la Transició. És degut al pacte amb Podem? També perquè és un home que no té cap referència. Crec que el PSOE va cometre un error. La política exterior crec que és desastrosa i l'energètica també. I la idea que ell ha pacificat Catalunya em sembla hiperbòlica.

- **S'ha desinflat la situació a Catalunya. L'indult ha estat molt criticat des de la dreta espanyola, però des d'una visió conservadora, l'alternativa era més temps a la presó?**

- Si les lleis permeten l'indult, i ell l'ha decidit, no hi tinc res a dir. És improbable que el nacionalisme tingui ara la força d'entrar en un procés, però crec que això no és resultat estricte de la capacitat pacificadora de Sánchez, sinó als mateixos errors comesos pels independentistes i, agradi o no, a l'actuació dels jutges. I a una certa retracció de la societat, que és manifesta. No dic que la societat hagi deixat de ser sobiranista. La societat catalana no ha passat a ser constitucionalista. En aquests moments, la societat catalana no sap què vol.

- **Deia abans que el sobiranisme també ha de renovar el llenguatge.**

- Està contínuament parlant de nació amb el to del romanticisme del segle XIX. També és cert que el fet que Barcelona hagi entrat en un carreró sense sortida, on l'ha dut Ada Colau, ha perjudicat també Catalunya. El fet que el Barça també hagi comprat àrbitres no és més que una rúbrica delirant de totes aquestes qüestions.

Valentí Puig: "Jo sóc un conservador". Foto: Adrià Costa Rifà

- Diu que Barcelona tindrà noves energies el dia que un bon candidat desbanqui Ada Colau. El veu ara aquest candidat?

- No el veig. Pensava que els partits amb possibilitats entrarien en una línia més creativa, amb més potència. I estan repetint noms i els noms que han introduït no crec que tinguin ganxo.

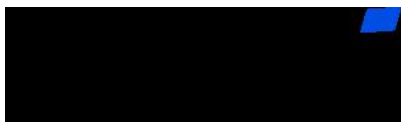
- Trias tampoc?

- Trias ja ha estat alcalde i crec que ja està amortitzat. En certa manera, Colau es va expandir políticament gràcies a la tolerància, intencionada o no, de Trias.

- Escriu que "el món sempre serà imperfecte, per això sempre és millor corregir imperfeccions que creure en un món perfecte". Així parla un tory català?

- Bé, és que jo soc un conservador. Ho dic des del primer dia que vaig escriure. I és més, Catalunya té una tradició de conservadorisme de molta qualitat, que culmina en Cambó. El vigatanisme té noms com l'historiador Raimon d'Abadal, que després de la guerra entra al consell privat del comte de Barcelona. El catalanisme conservador respectava la monarquia, cosa que ara no passa. Les dues màximes personalitats del vigatanisme són Balmes i Verdager. La seva obra té una vinculació amb una idea hispànica oberta i generosa. Això és al que s'hauria de tornar.

"En situacions de llengües minoritàries, hi ha d'haver una discriminació positiva, però sense que els qui estan utilitzant l'altra puguin dir que els estàs exclouent"

- Ha parlat de cultura nacional i manca de qualitat. Quin diagnòstic faria de l'estat de la cultura catalana?

- És una cultura amb individualitats més que respectable, però es va perdent la connexió que hi havia entre cultura i societat. Només cal veure les enquestes sobre ús de la llengua a Barcelona. Si els joves d'ara, que han passat per processos d'immersió, tenen aquesta desafecció per la llengua catalana, alguna cosa s'ha fet malament.

- Què creu que ha fallat?

- Fer antipàtica la llengua. En una societat bilingüe, s'ha de buscar un equilibri entre les dues llengües. Això s'ha d'assumir. En la rectificació del llenguatge del nacionalisme, una de les coses que hauria d'assumir obertament és que aquesta és una societat bilingüe.

Valenti Puig durant l'entrevista. Foto: Adrià Costa Rifà

- No ha cregut mai en la immersió lingüística?

- No. I crec que és una mala estratègia de defensa de la llengua catalana.

- I què creu que seria més eficaç per estendre l'ús social de la llengua?

- Acceptar la realitat que tenim. I que la gent utilitzi la que vulgui. A les Illes Balears vaig ser director de cultura preautonòmic i em va tocar tirar endavant el decret de la llengua. Era en temps d'UCD. I notaves que el que deia l'esquerra nacionalista i els comportaments socials no es corresponien. I sempre que s'han intensificat les polítiques d'immersió hi ha hagut problemes. S'ha perdut ús social i prestigi. Els anys seixanta, en plena dictadura, tenies el prestigi de l'Espriu, el seu teatre al Poliorama, Josep Pla, Mercè Rodoreda, la revista Destino, que era en castellà però d'un cert catalanisme, Joan Sales, Llorenç Villalonga a les Illes. Això era prestigi. Ara no.

- I pel que fa al prestigi, què suggeriria?

- Incentivar la qualitat. Voler ser un país que és petit però de gran qualitat. Com Suècia, com Holanda. No inspirar-se en Irlanda, en països que han patit un nacionalisme que els ha perjudicat. En situacions de llengües minoritàries, hi ha d'haver un plus, una discriminació positiva, però sense que els qui estan utilitzant l'altra puguin dir que els estàs exclouent.

"Hem de tornar als polítics que tenien caràcter, a vegades és més important el caràcter que la intel·ligència"

- Diu que quan la literatura s'oblida dels personatges és que ha arribat el segle XXI. Expliqui-ho.

- Em refereixo a la novel·la. Hi ha un moment al segle XX, després del segle XIX, que és el gran segle de la novel·la, en què es comencen a fer experiments. I un d'ells és dir que els personatges no tenen importància. És la novel·la francesa dels anys cinquanta i seixanta. Amb la postmodernitat això s'ha incrementat. És això de la desconstrucció. Desconstrueixes els personatges i les persones deixen d'existir. Els caràcters es perden i la literatura té molt a veure amb el caràcter. En política passa exactament el mateix i hem de tornar als polítics que tenien caràcter. A vegades és més important el caràcter que la intel·ligència en un polític.

- Creu que s'està vivint una crítica del caràcter en general?

- Home, comences per Freud i la psicoteràpia? Ara hi ha un incendi i t'envien abans els psicòlegs del SEM que no pas els bombers.

Valentí Puig: "Amb la fe em sento com a casa". Foto: Adrià Costa Rifà

- També apareix en el llibre el tema de la fe. Critica una societat molt desarrelada. La religió és un referent per vostè?

- La fe és un referent, però no social, espiritual i moral. Vaig créixer com a catòlic, després me'n vaig apartar, vaig escriure un llibre que es deia La fe dels nostres pares i, a poc a poc, hi he anat tornant. No soc un beat i en algunes coses soc crític. Però amb la fe em sento una mica a casa. És més, hi crec. Em sembla que era Chesterton qui deia que si no creus en Déu acabes creient en qualsevol cosa. Ara mateix, diuen que hem de creure que hem d'estimar els animals com si fossin persones. Bé, estimem els animals, jo els dono menjar. Cada abril, ve un berrat pescaire, se'm menja els peixos i no el mato. I els gats dels veïns. Però no tenen consciència, no tenen ànima. Deixes de creure en Déu i creus en qualsevol cosa, com en els ovnis.

- En alguns passatges del llibre s'entreveu un cert pessimisme. Queda clar que no creu en cap utopia.

- Quan s'han intentat establir totes han acabat malament.

- En una pàgina descriu que està esperant en una consulta mèdica i es fixa en un pare i un fill, molt diferents però atents un amb l'altre.

- S'ha imposat una ingratitud respecte a les generacions anteriors, però crec que el vincle familiar és fonamental.

"Estic tan agraït i tinc tan present al pare que no deixo de sentir-me culpable d'haver viscut més que ell"

- En un moment determinat considera una injustícia viure fins als 73 anys si el seu pare va morir als 63. Per què això?

- Li tenia respecte, amor i admiració. Era un republicà azañista. Era un gran lector, fet a ell mateix. Em va explicar què era la democràcia. Potser si sabés que soc monàrquic tindria un disgust. Li estic tan agraït i el tinc tan present que no deixo de sentir-me culpable de tenir més anys dels que ell tenia. Això no és emocionalitat, és emoció, que és distint.

- No ha escrit el llibre amb desesperança.

- No, no m'agrada aquesta època però això no. Una de les característiques de la humanitat és que el fatalisme no és demostrable. El que és demostrable és que som capaços de corregir sobre la marxa quan les societats cometem un error.